

הרה"ג ר' אלימלך גרוס שליט"א

עשיית מלאכה במוצאי שבת קודם הבדלה

שאלה שנשאלה למעשה:

מה הדין במדליק נרות חנוכה בבית הכנסת במוצאי שבת, ובירך את ברכות ההדלקה, וקודם שהדליק - נזכר שלא אמר "אתה חוננתנו" או "ברוך המבדיל" (לאלה הנוהגים כשיטה להדליק קודם הבדלה), האם ימשיך וידליק, או שמא יפסיק ויאמר בשכמל"ו, ויאמר "ברוך המבדיל", ואז ידליק?

התשובה בקצרה:

בראשית, נציין את היוצא להלכה למעשה, מחקירת ההלכות ומקורם.

א] מעיקר הדין יש להדליק נר אחד מנרות חנוכה, קודם אמירת ברוך המבדיל.

ב] לאחר שהדליק נר ראשון יאמר ברוך המבדיל ואח"כ ימשיך להדליק שאר הנרות, ומי שמסיים להדליק כל הנרות קודם אמירת ברוך המבדיל יש לו על מה לסמוך.

ג] אם יש לו אפשרות לצאת מאחד שנמצא שם, אמירת ברוך המבדיל, קודם שמתחיל להדליק נר ראשון עדיף, ואפילו אם הוא אחד מבני ביתו או אפילו אשתו שיוצאים מצות הדלקת נ"ח בהדלקתו יכולים הם להפסיק באמירת ברוך המבדיל ולהוציאו יד"ח, ובאם א"א לעשות כן יהרהר עכ"פ בלבו אמירת ברוך המבדיל.

ד] אם סיים להדליק כל הנרות בלי אמירת ברוך המבדיל, וגם לא יצא ע"י שומע כעוונה, ולא הרהר בלבו ברוך המבדיל אינו חוזר ומתפלל ערבית.

יב

מכון להוראה

התשובה בארוכה:

סילתי, ופרש"י (בד"ה המבדיל): "להכירא בעלמא ללוות את המלך", ונפסק האי דינא בטור ושו"ע (סימן רצ"ט סעיף י').

איזה מלאכות נאסרו קודם הבדלה **מציינו** מחלוקת ראשונים האם אסרו חז"ל כל המלאכות קודם הבדלה, או שיש איזה מלאכות שלא אסרוהו קודם הבדלה. רוב ראשונים סתמו לאסור כל סוגי מלאכות קודם אמירת ברוך המבדיל וכ"כ בשו"ע (שם) "אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל". אמנם רבינו ירוחם כתב דדווקא במלאכה כגון כותב או אורג, אסור קודם הבדלה, אבל הדלקת הנר והוצאה מרשות לרשות אי"צ להבדיל קודם עשייתם. והו"ד ביתה יוסף, וכתב על דבריו: "ואיני יודע מנין לו זה", והרמ"א (שם) כתב: "וי"א דכל זה במלאכה גמורה כגון כותב או אורג אבל הדלקה"נ או הוצאה מרשות לרשות אי"צ לזה, ומזה נתפשט המנהג להקל שמדליקין נרות מיד שאמר הקהל ברכו, אבל העיקר כסברא ראשונה" עכ"ל.

והמג"א (שם סקי"ז) תמה על הרמ"א שהעתיק מנהג זה דהאב"י

יסוד השאלה:

השאלה נחלקת לשני חלקים. (א) האם מותר לעשות מלאכה קודם הבדלה, וקודם אמירת ברוך המבדיל. (ב) האם מותר להדליק קודם הבדלה שמא יצטרך לחזור ולהתפלל ערבית, וכמו שמצינו לגבי מי שאכל קודם הבדלה ושכח הבדלה במעריב דחזור ומתפלל, דחז"ל קנסוהו כיון שטעה בזה ובזה, כמבואר בשו"ע סימן רצ"ד ס"א, וס"ל לקצת פוסקים דה"ה אם עשה מלאכה, וא"כ יש מקום לומר שמוטב לעשות הברכות של נ"ח לבטלה ולא ידליק עכשיו הנרות, ועי"ז יגרום שיצטרך להתפלל בשנית. (וכל זה אם הוא לא הדליק בעצמו נר השמש קודם הברכה).

הנימוקים להתיר להדליק נר ראשון קודם הבדלה

א איתא בגמ' (שבת קנ, ב): "אמר ר' אלעזר בן אטיגנוס משום ראב"י אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל, עוד איתא שם: א"ל ר' אבא לרב אשי במערבא אמרינן הכי המבדיל בין קודם לחול ועבדינן צורכין, אמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוה אמר המבדיל בין קודש לחול ומסלתינן

עשיית מלאכה במוצאי שבת קודם הבדלה

פסוק

רבינו ירוחם, ומסביר דאיסור שבת כבר נסתלק מדינא אפי' אם לא התפלל מעריב, ורק חז"ל תיקנו איסור מלאכה קודם הבדלה, ומסתברא שלא אסרו רק במלאכה שהוא מלאכת אומן, אבל הדלקת הנר והוצאה שא"צ אומן לא אסרו חז"ל, ומה"ט הזכירו בגמ' סלית סילתי ולא אדליקי שרגא שמצוי יותר, עיי"ש. ומסכים למנהג זה שנתפשט.

גם הגר"א בביאורו (שם ע"ד רמ"א אות כב.) מביא מקורות למנהג זה². וראוי להוסיף בזה מש"כ בשו"ת יכין ובוועז

כבר תמה ע"ז^א, ומסיק שם שיש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם שמדליקין נרות קודם אמירת ברוך המבדיל וכ"ש לאלו שמבעירים עצים ומחממים מים דהוי מלאכות גמורות, דלאו שפיר עבדי, וצריכים לומר ברוך המבדיל, וכן העתיק המשנ"ב (שם ס"ק ל"ט) ובשעה"צ (אות נא.)².

ויש לציין דמצינו באיזה פוסקים שסוברים לדינא כסברת רבינו ירוחם דהדלקה"נ כדומ' מותרים אפילו קודם אמירת המבדיל, קודם כל הטו"ז (שם סק"ט) מסיר תלונת הב"י ע"ד

הח"י 234567

א. והמג"א מדחיק בכוונת רבינו ירוחם דקאי על דברי הרמב"ם דאפי' אחר הבדלה בתפילה אסור לעשות מלאכה עד שיאמר ברוך המבדיל ואפילו בלא כוס, וע"ז כתב רבינו ירוחם דהדלקת הנר והוצאה מותרים גם בלי"ז מאחר שכבר הבדיל בתפילה, וראייה לזה דהא בוודאי מותר להדליק נר להבדלה. [וכוונת המג"א בזה שלא מצינו בשום מקום להזהיר לומר ברו המבדיל בנוסף להבדלה שבתפילה קודם הדלקת הנר להבדלה, וע"כ דמספיק במה שהבדיל בתפילה להחיר הדלקת הנר וכדומה, ורק במלאכות גמורות הצריך הרמב"ם גם אמירת ברוך המבדיל].

פני החכם

ב. אמנם בשו"ע הגר"ז (שם סעיף ח"י) כתב בזה"ל "מ"מ הנשים שנהגו כן אי"צ למחות בידן אבל אם הן עושות מלאכות גמורות צריך למחות בידן ולכן יש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם לומר המבדיל במוצ"ש מפני שהרבה מהן מבעירות עצים ואש ומחממות מים שהן מלאכות גמורות" עכ"ל, ומדויק בדבריו דמצד הדלקה"נ אי"צ ללמד לומר המבדיל ורק משום שיש שעושות מלאכות גמורות ובה יש למחות, אבל במג"א מדויק שיש ללמדם שלא להדליק נרות קודם המבדיל וכ"ש כשעושות מלאכות גמורות, אמנם גם הגר"ז כתב מקודם שאין דברי רבינו ירוחם עיקר לדינא, ורק בנשים אי"צ ללמדם לומר המבדיל משום הדלקה"נ, ורק כיון שעושות מלאכות גמורות יש ללמדם לומר המבדיל מקודם, [ומש"כ בבאה"ט סק"ד בשם המג"א כדברי הגר"ז צ"ע דבמג"א מבואר להיפך].

אוצר החכמה

ג. קודם מציין לרש"י (בשבת קנ:) דאיתא בשנה אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו. ומקשה הגמ' ואע"ג דלא אבדיל, והא אסור לעשות מלאכה עד שיבדיל, ופרש"י בזה"ל: אסיפא דמתניתין מתמה דקתני ומביא פירות בידו לקוצצן מן המחובר בלא הבדלה. עכ"ל, וכ"כ הר"ן, ולמה כתב רש"י איסור קוצר מן המחובר ולא איסור הוצאה והליכה חוץ לתחום ומבואר דהוצאה לא נאסר קודם הבדלה. והתם קמייירי אפי' קודם התפילה דהא מקשי הגמ' אח"כ וכ"ת דאבדיל בתפילה, ומש"כ מהמג"א דרש"י ור"ן מייירי אחר שהבדיל בתפילה צע"ג דבגמ' מפורש דקאי קודם הבדלה בתפילה, וב"ה מצאנו בשו"ת שואל ומשיב (רביעאה"ב סימן קלו.) שטרח הרבה בהבנת דברי המג"א עיי"ש, גם בתורת שבת (סק"ז) הקשה קשות בזה ע"ד המג"א.

מכון להוראה

הרב יצחק אייזיק ווארמאן

אסור לעשות שום מלאכה קודם מצווה זו, וכמו שמצינו קודם תפלת מנחה (בשו"ע סימן רל"ב) וקודם בדיקת חמץ (סימן תל"ב) ושאר מצוות, ולפי"ז מלאכות קלות כהדלקה"נ וכדומ' שמותר קודם שאר מצוות דלא חיישינן שמא ישכח או יפגע מלקיים המצוה, ה"ה קודם הבדלה מותר.

מצד שני, יש לומר שמא איסור עשיית מלאכה קודם הבדלה אינו מחמת מצוות הבדלה, רק חז"ל אסרו בעשיית מלאכה והבדלה מתירו, ומדברנן הוי כאילו נמשך קצת קדושת שבת בזה שאסרו לעשות מלאכה, ולפי"ז אין מקום לחלק בין מלאכה קלה למלאכה כבירה.

והגרי"ז בהלכות שבת (פרק כ"ט הלכה ה'), ביאר דמזה שהרמב"ם כתב בחדא-מחתא איסור עשיית מלאכה, ואכילה ושתייה קודם הבדלה - מוכח דשניהם אסורים מאותה סיבה, והרי איסור אכילה בודאי נובע מחובת

(ח"ב סימן י"א, נכד התשב"ץ) להוכיח מדברי הרמב"ם (פכ"ט מה"ש ה"ה.) דס"ל כרבינו ירוחם, דהרי בגמ' איתא אסור לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל, והרמב"ם כתב "וכן משיצא היום אסור לו להתחיל לאכול ולשתות ולעשות מלאכה", ע"כ. הרי דהרמב"ם שינה מלשון הגמ' דאיתא "חפציו" וכתב "מלאכה" וכוונה מיוחדת היה לו להרמב"ם בזה, דמלשון הגמ' היה משמע דכל סוגי מלאכות קלות וחמורות אסורים קודם הבדלה ובא הרמב"ם להדגיש דאינו כן ורק מלאכות כבדות שנקראים מלאכה אסורים קודם הבדלה.⁷

גדר איסור מלאכה קודם הבדלה

והנה אפשר לומר ולבאר סברת מחלוקת הפוסקים האם נאסרו כל סוגי המלאכות קודם הבדלה או לא, שיש לחקור בטעם שאסרו חז"ל עשיית מלאכה קודם הבדלה, דאפשר לומר דכיון שמוטל עליו חובת מצוות הבדלה

ועוד הוכיח הגר"א ממה שהקילו חז"ל למיכחל עינא ביו"ט שני (ביצה כב.) וכן נפסק בשו"ע (תצ"ז סעיף ב.) ואע"ג דעדיין לא הבדיל מיו"ט ראשון נמצא דעובר על שבות קודם הבדלה, ועכצ"ל דאין זה דבר החלטי לאסור הכל קודם הבדלה, ומזה מוכח דמלאכות קלות הקילו, ומשו"ההדלקה"נ והוצאה מותרים קודם הבדלה, ולפמשנ"ת כוונת הגר"א נסתלק תלונת השואל ומשיב (שם) שתמה ע"ד הגר"א והשאר דבריו בצע"ג, ועיין בדמשק אליעזר ע"ד הגר"א שכתב כדברינו, והמעין היטיב יבין הדברים לאישורו, והתורת שבת (רצ"ט ס"ק י"ז) ביאר דברי רש"י דנקט קציצה מן המחומר כיון שזהו מלאכה ראשונה אצל הבאת פירות, אבל באמת אין לחלק בין איסור מלאכות קודם הבדלה, אמנם דבריו צ"ע דהא מלאכה ראשונה הוא הליכה חוץ לתחום וכמש"כ הגר"א, וע"כ דברי רש"י מדויקים.

ד. ועיי"ש שמיישב בזה המנהג של שמש הכנסת שמדליק אש קודם הבדלה, והמחזיק ברכה (רצ"ט א.) ואורח"ח (סמינקא סוף רצ"ט.) ציינו לדבריו.

הבדלה, וה"ה גם איסור מלאכה נובע מחובת הבדלה. ולפי"ז דווקא מלאכות גמורות אסרו חז"ל קודם הבדלה אבל מלאכות קלות כהדלקה"נ וכדומ' לא אסרו, וכדעת רבינו ירוחם הנז"ל.

ולדעת הרי"ף שהוכיח מגמרא דידן דמספיק להזכיר בהבדלה המבדיל בין קודש לחול ואי"צ להזכיר שאר הבדלות, ג"כ צ"ל דהבין דאיסור מלאכה קודם הבדלה נובע ממצות הבדלה, וכיון דמבואר בגמ' דאחר אמירת "ברוך המבדיל" מותר בעשיית מלאכה ע"כ דזהו הבדלה גמורה ומקיים בזה מצות הבדלה, אבל לשאר דברים אי"צ לאומרו בשם ומלכות ואי"צ כוס

דלא כרי"ף, ומה שמתיר לעשות מלאכה, ע"כ כמש"כ רש"י דאמירת ברוך המבדיל הוא "להכירא בעלמא ללוות המלכה".

נמצינו למדים, כי איסור מלאכה אינו נובע מחובת הבדלה רק חז"ל

אסרו לעשות מלאכה או משום דנשאר במקצת קדושת שבת מדרבנן וכמש"כ המשנ"ב (רצ"ט ס"ק ל"ג), או מטעם אחר, ובזה מובן דבאמירה בלבד בלי שו"מ ובלי כוס הוי היכר ללוות את המלכה"ה.

עכ"פ נמצינו למדים דמה שכתב הרמ"א שנתפשט המנהג להדליק נרות קודם הבדלה יש כמה פוסקים שקבעו בו מסמרים, והם הטו"ז, והגר"א, והיכין ובעז'.

ה. אמנם בדעת הרמב"ם קשה להולמסדהא הרמב"ם (פכ"ט, ה"ו) כתב דאמירת ברוך המבדיל אי"צ כוס וע"כ דאיסור מלאכה אינו נובע מחובת מצוות הבדלה, דהא אחר אמירת ברוך המבדיל שמתירו במלאכה עדיין נשאר עליו חובת הבדלה על הכוס, והיאך אפ"ל לחובת הבדלה אסרו במלאכה, וגם יש להוכיח מדברי הגר"א הנז"ל שלא הבין בהבנת שיטת רבינו ירוחם כהגרי"ו, דהא מוכיח הגר"א מיו"ט שני שמותר למכחל עינא וע"כ דמקצת דברים התירו חז"ל אפי' קודם שהבדיל, ולהבנת הגרי"ו דאיסור מלאכה נובע מחובת מצוות הבדלה הא ביו"ט שני אין בדעתו לעשות הגדלה עד מוצאי יו"ט, ובוודאי ל"שלאסרו במלאכה מחמת חובת הבדלה דחיישינן שמא ישכח להבדיל כמו שאסרו עשיית מלאכה קודם שאר מצוות דהא אי"צ לקיים עכשיו מצוות הבדלה, וע"כ דאיסור מלאכה אינו נובע מחובת הבדלה, רק שיש איסור מלאכה והבדלה בא להתירו. [ועיין מנח"א עמ"ס שבת דף קנ: אות ז' שג"כ העיר בזה על הגרי"ו].

ז. ויש להוסיף הוכחה גדולה לשיטת רבינו ירוחם, דהא הגמ' בברכות (דף לג.) אומרת העשירו תיקנוה על הכוס, וברש"י שם ואז נשתכחה תקנת עזרא וכשחזרו והענו קבעוה בתפלה. נמצא דבשעה שהעשירו היו אומרים הבדלה רק על הכוס, והא הצריכו להדליק נר הבדלה משום ברכת המאור שמברכין על הכוס ולא מצינו שום רמז שהיה מצריכים לומר ברוך המבדיל קודם הבדלה על הכוס, וע"כ מוכרח דעל הדלקת נר הבדלה מעולם לא הצריכו חז"ל לומר ברוך המבדיל וכסברת רבינו ירוחם, והוכחה זו הוכיח הגנזי חיים (רי"ז, סימן רצ"ט ס"ק י"ב) ועיי"ש עוד שמוכיח כן ומסכים הכי לדינא דלא נאסר קודם הבדלה רק מלאכות שנאסרו בחוה"מ (ודבריו תואמים לדברי הטו"ז הנז"ל דרך מלאכת אומן אסור).

ולפלא על המג"א שמבליע בתו"ד בסקי"ז הוכחה זו להוכיח כרבינו ירוחם לפי הבנת המג"א דאבא לומר דאם הבדיל בתפילה אי"צ לומר ברוך המבדיל להדלקה"ג, ולמה לא הוכיח מזה גופא כר' ירוחם בפשיטות דאפילו קודם הבדלה שבתפילה מותר הדלקה"נ מהגמ' ברכות הנ"ל.

מכון להוראה

עשיית מלאכה קודם הבדלה או ברכה לבטלה

ב] עוד נימוק יש להביא בניד"ד להתיר להדליק נר ראשון קודם שאמר ברוך המבדיל, עפי"ד דברי הרמ"א (סימן רע"א ס"ה) במי ששכח ובירך ברכת המוציא במוצ"ש ונזכר שעדיין לא הבדיל, יאכל קצת כדי שלא יהא ברכת המוציא לבטלה, ואח"כ יפסיק ויבדיל על הכוס, והמג"א (שם ס"ק י"ב) כתב בשם הריצב"א שחולק ע"ז וס"ל שצריך להבדיל קודם שאוכל מן הפת ואחר הבדלה יחזור ויברך המוציא. הרי יש לנו מחלוקת הפוסקים האם חומר איסור ברכה לבטלה דוחה איסור אכילה קודם

הבדלה, וכדעת הרמ"א, או דאיסור אכילה קודם הבדלה חמור יותר ודוחה איסור ברכה לבטלה. **ולהלכה** נקטו הפוסקים הגר"ז (סימן רצ"ט ס"ב) והמשנ"ב (רע"א סקכ"ו) כדעת הרמ"א שיאכל מעט כדי שלא יהא ברכתו לבטלה ואח"כ יבדיל על הכוס. וכמו"כ בניד"ד האם צריך קודם לומר ברוך המבדיל ולאח"כ להדליק נ"ח יצטרך לברך עוה"פ על הדלקת נ"ח ונמצא דברכה ראשונה הוי לבטלה וע"כ עדיף לעשות מלאכה קודם הבדלה שהוא איסור דרבנן, וידליק עכ"פ נר ראשון, או שמא יפסיק להבדלה ויעשה הברכה לבטלה.¹

וע"כ בניד"ד יש לצרף דעת הפוסקים המתירים הדלקת הנר קודם הבדלה, ובפרט שהרמ"א הזכירו וכמ"פ החזקו בזה, והרי עשיית מלאכה קודם הבדלה הוא מדרבנן

1. ויותר מזה מצינו בשו"ע הגר"ז (סימן תע"ג ס"ז) בליל פסח שחל במוצ"ש ושכח להבדיל על הכוס ונזכר קודם אמירת ההגדה מיד אחר שתיית כוס ראשון קודם שאכל הירקות לכרפס לא ימזוג מיד כוס להבדיל עליו דהא יצטרך לברך בופה"ג על כוס זו ויהא נראה כמוסיף על הכוסות, ומוטב לטעום הירקות קודם הבדלה, ויאמר אחריו כל ההגדה עד גאל ישראל ואז יברך על הנר ויבדיל על כוס השני, אתו"ד. הרי שאיסור אכילה קודם הבדלה נדחה מחשש דמיחזי כמוסיף על הכוסות, והביאור הלכה (סימן תע"ג ס"א בד"ה עד שהתחיל) נשאר עליו בצ"ע לדינא, דהא איסור אכילה קודם הבדלה אסור מדינא דגמ' וחשש דמוסיף על הכוסות במה שמברך בופה"ג לא נזכר בכל הפוסקים ורק בראבי"ה חשש לזה עיי"ש, עכ"פ הגר"ז הבין דגם בזה נדחה איסור אכילה קודם הבדלה, וק"ובניד"דכו"ע יודה כדי שלא יהא ברכת נ"ח לבטלה, ידליק עכ"פ נר א' ואח"כ יאמר ברוך המבדיל.

והטעם שאין מתירין לו להבדיל בין הברכה לאכילה או בניד"ד בין הברכה להדלקה כמו שמצינו בגביללתורא (בסימן קס"ז ס"ז) דלא חשיבא הפסק כתב המג"א (סימן רע"א סק"ג) בשם הריצב"א דאיסור אכילה קודם הבדלה אינו מדאורייתא רק מדרבנן, וה"ה בניד"ד איסור מלאכה קודם הבדלה הוא רק דרבנן, ומה"ת הו"ל הפסק גמור [לבו"שרצט/כג.], ופשטות קשה להבין בנוגע להפסק מה ההבדל בין איסור דאורייתא לדרבנן והגאון רשז"א וצ"ל [במנח"ש קמ"א סימן ח"י הערה 2] ביאר בטו"ט דעיקר המכונן אם האיסור קשור ממש עם היתר אכילת האדם כמו בגביללתורא והי"ז כצורך סעודה אבל אם אינם קשורים ממש זב"ז רק דרך מקר אתרמי אהדדי אין זה חשוב צורך סעודה עיי"ש. וכדבריו כתב הגנזי חיים (סימן רע"אסק"י). וה"ה בניד"ד חובת הבדלה אינו קשור בהדלקת נ"ח רק בדרך מקרה אתרמי אהדדי אין זה חשוב צורך המצוה דלא יהא אמירת ברוך המבדיל הפסק בין הברכה להמצוה.

התחיל אינו מפסיק:

[ג] היתר נוסף נראה לצרף בניד"ד, עפי"ד

המג"א (רצ"ט סק"ב) שכתב במי שהתחיל לאכול במוצ"ש בזמן האיסור כשכבר הגיע זמן הבדלה, למ"ד הבדלה הוא חיוב מה"ת צריך להפסיק מיד כשנזכר ולמ"ד הבדלה הוא חיוב דרבנן אי"צ להפסיק, וכתב שם דמדברי הרמ"א (רע"א, ס"ה) שמצריך להפסיק במי שטעה ובירך המוציא קודם הבדלה ורק טועם מעט כדי שלא יהא ברכתו לבטלה ע"כ ס"ל הבדלה הוא מה"ת וע"ע מג"א (רע"א סקי"ב) מש"כ בשם הש"ג.

וכתב הגרעק"א בגליון (רע"א ס"ה) כיון שנחלקו הפוסקים אם הבדלה הוא מה"ת או דרבנן א"כ לענין הפסקה הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא, נמצא דלדעת המג"א ורעק"א דין התחיל באכילה באיסור עכ"פ למ"ד הבדלה דרבנן [ולרעק"א כן הוא למעשה משום ספק דרבנן לקולא]. דינו כמו התחיל באיסור קודם מנחה ומעריב ושאר מצוות שהגיע זמנם והתחיל באיסור דבדרבנן אינו מפסיק, ולגבי מנחה בסימן רל"ב מבואר דה"ה בהתחיל במלאכה קודם מנחה דאם התחילו אין מפסיקין עיי"ש בשו"ע (סעיף

ב') והמג"א (שם סק"ט) כתב דכל הפטור להפסיק ומפסיק הרי"ז הדיוט, עיי"ש. ועיין ביאו"ה (שם, בד"ה ואם התחיל) מש"כ בשם הגר"א ע"ד המג"א, וא"כ י"ל ה"ה באיסור מלאכה קודם הבדלה דרבנן אם התחיל אין מפסיקין, ולרעק"א הנ"ל כן יש לנקוט לדינא לגבי הפסקה דספיקא דרבנן לקולא.

וא"כ בניד"ד אם כבר בירך על הדלקת הנרות הרי זה כאילו התחיל, דהרי כתב המג"א (רצ"ט סק"ב) דנטל ידיו לבד ל"ח התחיל, וכמש"כ שם המחצה"ש כיון שי"א בסימן קס"ו דאי"צ ליזהר שלא להפסיק בין נט"י להמוציא עיי"ש אבל אחר ברכת המוציא וה"ה בניד"ד אחר ברכת הדלקה"נ דחנוכה דאסור לכו"ע להפסיק הרי זה נחשב להתחלה, וכ"כ המשנ"ב (רצ"ט סק"ב) דאפי' אם רק בירך ברכת המוציא קודם השקיעה הרי זה התחיל בהיתר ואינו מפסיק, נמצא דה"ה בניד"ד במה שבירך הרי זה כאילו התחיל, והדלקת נ"ח קודם הבדלה הוא דרבנן והתחיל באיסור אין מפסיקין, וכמש"כ הרעק"א דלגבי הפסקה אמרינן ספיקא לקולא וא"כ מותר להמשיך להדליק נר חנוכה ט.

ח. [וע' מחצה"ש שם סימן רצ"ט דהוכחות המג"א אמדכתבהרמ"א יאכל ולא כתב יגמור, ולפי"ז הוסר תלונת הגרעק"א בגליון סימן רע"א ס"ה עיי"ש והבן].

ט. ברם האחרונים תמחו על המג"א, דאפי' למ"ד הבדלה דרבנן ל"ש כאן הדין דאם התחילו אין מפסיקין דהא איסור אכילה קודם הבדלה אינו משום שמא ימשך וישכח להבדיל רק זה איסור עצמות, ומהאי טעמא אסור אפילו טעימה בעלמא, דטעימה לא נאסר קודם מנחה ומעריב וכדומה דל"ש בזה שמא ימשך, וע"כ

יח

מכון להוראה

הפוסקים

מלאכה של מצוה

ד] עוד היה נראה לדייק מלשון הגמ' אסור לעשות "חפציו" קודם שיבדיל. דמשמע חפציו אסור אבל חפצי שמים לא אסרו מדלא אמרו אסור לעשות מלאכה וכעין שמצינו בדין "ממצוא חפצך" (בשבת דף קג. ובשו"ע סימן ש"ו סעיף ו.) "חפצך אסורים חפצי שמים מותרים", ואולי אפ"ל דהעושה מלאכה שהוא מצוה - בזה לא אסרו חז"ל'.

הפוסקים

הפוסקים

(סימן תרכ"ג סעיף ו.) כיון שהוא קצת מצוה דהתקיעה הוא לזכר תקיעת היוכל בזמן שבית המקדש היה קיים, וכמש"כ רב האי גאון, וכיון דלא ידעינן החשבון של יובל, לכך תוקעים בכל שנה ולפי זה הרי זה קצת מצוה וזה מותר קודם הבדלה דבזה לא חשו חז"ל ומסיים התשב"ץ: "וה"ה הדלקת נר הבדלה מותר להדליק אפי' קודם שהבדיל", עכ"ד היכן ובעז בשם זקינו.

לפי"ז אפ"ל ה"ה הדלקת נ"ח דהוי נרות של מצוה אינו בכלל איסור לעשות חפציו קודם שיבדיל, ועכ"פ חזי לאיצטרופי באם שכח להבדיל מקודם וכבר בירך, שיוכל להדליק נר חנוכה א'.

הפוסקים

הפוסקים

דכאן הוי איסור עצמות ובה"ש ההיתר דאם התחיל אינו מפסיק, וה"ה בהתחיל באיסור מלאכה אינו דומה להתחיל קודם שאר מצוות בהגיע זמנם דכאן איסור מלאכה הוא איסור עצמות. וע' שעה"צ (סימן רצ"ט אות ו') מש"כ לתמוה ע"ד המג"א בשם הנה"ש שהורה"ת, וע"ע בגנזי חיים (סימן רצ"ט סק"ג) מש"כ להקשות בזה ע"ד המג"א, ובשו"ע הגר"ז בקו"א (סימן רצ"ט סק"ב). הקשה ג"כ ע"ד המג"א וביאר דבקידוש והבדלה יש דין מיוחד דאיתקין דווקא בתחילת הלילה ובה"ש בוודאי מפסיקין עיי"ש וע"ע בשו"ע הגר"ז (רע"א סעיף ט.) וכ"כ בערוה"ש (רצ"ט ס"ו).

עכ"פ המג"א והגרעק"א הבינו דחז"ל אסרו באכילה קודם הבדלה באותו גדר שאסרו בכ"מ קודם מצוה, ולפי"ז יש לדמות ה"ה לגבי איסור מלאכה דאע"ג דשניהם הוי איסור עצמות ולא משום גזירת שמא ימשך ושכחה מ"מ העמידו חז"ל גדר האיסור שאם התחילו אין מפסיקין, ואולי הוכחתם היה מהתחיל בהיתר בהבדלה שנפסק (בשו"ע רצ"ט ס"א) דיעה ראשונה בסתמא שאינו מפסיק בחשכה, ומזה הוכיחו דאע"ג דהוי איסור עצמות מ"מ העמידו חז"ל איסורם כמו בשאר מצוות ואע"ג דהפוסקים הנ"ל ביארו דהתם איכא טעמא שכתב הבחי"הו"דמג"א (רצ"ט סק"ב) מ"מ י"ל שהם דימו זה לאיסור אכילה קודם שאר מצוות. עכ"פ בניד"ד ניתן לצרף דעת המג"אורעק"א דהרי"ז כהתחיל שאי"צ להפסיק אפילו התחיל באיסור.

י. [וע"ע תורת שבת רצ"ט י"ז, חידושים וביאורים עמ"ש שבת שם].

יא. [וע"ע תוס' מגילה (דף ה' בד"ה ויעבירוה) בשם ר"י הלוי הטעם שהקילו משום דתקי"ש הוי חכמה ולא מלאכה וע"ע בטור וב"י תרכ"ה. ומש"כ הפוסקים (המג"א סימן תרפ"א סק"א ועוד). באם שכח אתה חוננתנו במוצ"ש חנוכה יבדיל קודם על הכוס ואח"כ ידליק נ"ח, ואפי' הפוסקים שחלקו על המג"א וס"ל שיאמר ברוך המבדיל וידליק נ"ח ואח"כ יבדיל על הכוס (דה"ח; חיי"א ועוד) ולא הקילו להדליק קודם הבדלה מהאי טעמא

היוצא מכל הנ"ל שיש כמה נימוקים לצרף ולהכריע, כי מעיקר הדין מותר להדליק לפחות נר אחד, וממילא צריך לעשות כן כדי שלא יהא ברכתו לבטלה.

אמירת ברוך המבדיל אחר הדלקת נר ראשון

ה] עכשיו נבאר בעזה"י האם מותר או חייב לומר "ברוך המבדיל" לאחר הדלקת נר הראשון קודם שמדליק נרות ההידור, והנה מצינו מחלוקת הפוסקים האם צריך לברך בכלל על נרות ההידור, דעת הפר"ח (סוף סימן תרע"ב) דאי"צ לברך על נרות ההידור כיון דמדינא יוצא יד"ח בנר אחת, וכן נוטה הפמ"ג בכמה מקומות באשל אברהם (תרע"ב סק"ג, ובתחלת תרע"ו) ובמשבצות זהב (תרע"ו סק"ב) כיון דעיקר החיוב הוא נר א' היאך שייך לומר וצונו על נרות ההידור.²

והגרעק"א בתשובה (מהדו"ת סימן י"ג) ס"ל דשפיר יש לברך על נרות ההידור, וכן מדייק מדברי האור"ח הנ"ל דבאם לא היה דעתו על כל הנרות שפיר מברך וכ"כ בא"ר (תרע"ב סק"ז). וע"ע מג"א (תרנ"א ס"ק כ"ה). מש"כ בשם הרד"א בשם הרמב"ם, ובמחצה"ש ריש סימן תרע"ו, ולדינא העלה המשנ"ב (תרע"ב סק"ו). שלא לברך.

ולכאורה י"ל דכיון שיש סוברים דגם על נרות ההידור מברכין א"כ אם יפסיק באמירת ברוך המבדיל אחר הדלקת נר ראשון יפסיד הברכה על נרות ההידור, ואע"ג דבדיעבד אין לחזור ולברך על נרות ההידור כהכרעת המשנ"ב הנ"ל אבל לכתחלה אולי אינו כדאי להפסיק בדיבור ולהפסיד הברכה על נרות ההידור, אמנם יראה דמשום זה א"צ לחשוש דהא בשעת הברכה היה

דהוי נר של מצוה, ומבואר דלא ס"לקולא זו, מ"מ התם הרי יכול להבדיל קודם שהדליק ובוודאי עדיף טפי, אבל כשזכר אחר הברכה יש לצרף סברת התשב"ץ הנזכר.

אמנם אין לצרף במה שכבר התפלל ערבית והרי"ז ק"ו מעניית ברכו שמצינו ברמ"א היתר חליצת מנעלים במוצ"ש שחל בו ת"ב אחר עניית ברכו, וקודם ערבית צריך החזן לומר ברוך המבדיל להתיר חליצת מנעלים (עיין תקנ"ג ס"ב), דהתם אין זה משום דעניית ברכו הרי"ז כאמר המבדיל דהתם אין זה מלאכה רק שאין להראות אבילות בשבת, ובה אפ"ל דע"י עניית ברכו פסקה ממנו קדושת שבת ותוספת שבת.

גם אין לצרף דאמירת שבוע טוב הרי"ז כהבדלה, לפי"ד רעק"א בגליון סימן רע"א דשבתא טבא יצא יד"ח קידוש מה"ת, דכבר תמהו התם עליו האחרונים עי' ביאור"ה (סימן רע"א ס"ב סוד"ה דאיתקש) ובשו"ת אמרי יושר (חלק ב') ועוד, ובהבדלה גם הגרעק"א בודאי יודה שלא יוצא בזה, דאין שום הזכרת השבת והבדלתו מימות החול באמירת שבוע טוב, וכ"כ בשם הגרשזא"ו ז"ל עי' שש"כ פרק נ"ח הערה נ"א.

יב. [אמנם בהבנת האורחת חיים שהביא הב"י תרע"ב נחלקו דהפר"ח הבין דלאורח"ח אינו מברך על נרות ההידור, והפמ"ג הבין דרק משום שהיה דעתו על כל הנרות אבל באופן שלא היה דעתו מברך שפיר, רק הפמ"ג העיקר ע"ז מסבירא וכו'ל].

מכון להוראה

חשיבא חלק ממצות נ"ח, דהא יש סוברים דאומרו מיד אחר הברכה קודם שהתחיל להדליק נר ראשון, עיין קרבן נתנאל (פ"ד דשבת סימן ח' סק"ח) וכן הביא הפר"ח (תרע"ו סק"ד) ועיין מנח"ש (ח"ב סימן נ"ד ד"ה ולכן). מילתא בטעמא, וע"כ דזה נחשב מענין הנרות חנוכה ומשו"ה ל"ח הפסק. טו

דעתו על כל הנרות כולל נרות ההידור וא"כ הברכה קאי גם עליהם ובמה שהפסיק אחר הדלקת נר הראשון לא הפסיד נרות ההידור ברכתן דעכ"פ היה דעתו עליהם, והם היו לפניו בשעת הברכה ול"ד לנידון הפוסקים באופן שלא היה דעתו על נרות ההידור, דהתם לא חל הברכה כלל על נרות ההידור.^{יג}

ויש להוכיח דמותר להפסיק ממה דאיתא בשו"ע (תרע"ו ס"ד) אחר שהדליק אומר הנרות הללו, ובמג"א (סק"ג) וטו"ז (סק"ה) כתבו בשם רש"ל אחר שהדליק נר הראשון, הרי דמפסיק לכתחילה אחר הדלקת נר הראשון באמירת הנרות הללו.^{יד} אמנם לכאורה אין ראייה לניד"ד דעכצ"ל דהנרות הללו

שיחה באמצע מצוה

ו ויש לדון אם מותר לשוחח באמצע המצוה, דברים שאינם מצרכי המצוה. הנה מצינו בהלכות בדיקת חמץ (סימן תל"ב) דעת הרא"ש "משהתחיל לבדוק לא הוי השיחה הפסק רק טוב שישים אל לבו לבדוק בכל המקומות".

יג. וכנראה דכוונתהאורח"ח שהביא הב"י (סימן תרע"ב) ומג"א (ריש תרע"ו) דאינו מברך עוה"פ על ההידור כיון שהיה דעתו עליהם, הוא אפי' אם הפסיק הרבה, ואעפ"כ אי"צ לברך עוה"פדהא לא הפסיד כלל הברכה וכנ"ל, [ומש"כ הפמ"ג תרע"א משבצו"ז סוף סק"א צ"א מנ"ל זה] ויותר מזה נראה דאפי' לדעת החולקים שאי"צ לברך על נרות ההידור מ"מ כשמדליק כל הנרות אחר הברכה והיה דעתו עליהם בשעת הברכה שפיר קאי הברכה על כל הנרות שהכל בכלל המצוה, ולא נחלקו רק אם יש לברך ברכה בפני עצמו על נרות ההידור אם לא היה בדעתו עליהם בשעה שבירך על עיקר המצוה.

יד. ובאמת הפמ"ג משבצו"ז (סק"ה) העיר בזה למה מספיק באמצע הדלקת הנרות באמירת הנרות הללו הא הברכה קאי על כל הנרות, ומסיים "וח"ו אין אומר נגד מאורן של ישראל מהרש"ל" ומ"מ מי שאומר הנרות הללו אחר שהדליק כל הנרות נמי שפי"ד, והמשנ"ב (שם סק"ח) הזכיר דברי הפמ"ג, אמנם הא"ד (סק"ז) ובדה"ח (דיני ברכת הדלקת נ"ח אות ד') ובערוה"ש (שם ס"ח) ועוד פוסקים העתיקו דברי המהרש"ל, אמנם יש הסוברים כהפמ"ג עיין חידושי מהרצ"א (סוגיא ב', על הטור תרע"ג בד"ה שם שאלה לאחי) כיון דהברכה קאי גם על נרות ההידור, וע"ע מקו"ח (להחוי", תרע"ו קיצור הלכות ד"ה הנרות הללו) ועוד.

טו. ויש לציין דוגמא לזה מש"כ מהמג"א (תקפ"ג סק"ב) בשם המעגלי צדק שאומרים יהי רצון על הסימנים ^{אגרת החכמה} שנוהגים לאכול בליל ר"ה בין הברכה לאכילה, וכע"ז כתב הב"ח (סימן תר"ה) בשם התשב"ץ לומר זה חליפתי בין ברכה לשיטה דזה מיקרי כצורך שחיטה, וכע"ז באמירת שאו ידיכם הנזכר גם במשנ"ב (קני"ח סוס"ק מ"ד) אע"ג דאסור להפסיק בין הנטילה לברכה וע"כ דנחשב קצת מענין הנטילה, ולפי"ז אין ראייה מהנרות הללו לאמירת ברוך המבדיל שאינו מענין הדלקת נ"ח, רק במקרה נפגשו אהדי שרוצה להבדיל כדי להמשיך הדלקה.

אמנם הטו"ז (סק"ג) הרחיב לחשוש דיש איסור להפסיק באמצע הבדיקה כיון שהברכה קאי על כל הבדיקה, ול"ד לשיחה באמצע ישיבתו בסוכה דל"ח שיחה הפסק לברכת לישב בסוכה כיון שמוכרח לסיים לבדוק כל המקומות, וכל זמן שלא גמר לבדוק כל המקומות נקרא התחלה אצלו, משא"כ בישיבתו בסוכה שיכול להפסיק כל זמן שירצה, והגר"ז (שם ס"ז) הזכיר דברי הטו"ז בשם י"א.

אסור להפסיק בשיחה דהברכה קאי על כל התקיעות.

ועיי"ש מג"א (סק"ד) שביאר דברי הרמ"א דאם שח באמצע התקיעות אי"צ לחזור ולברך כיון דכולא חדא מצוה ט"ז. נמצא דלפי הבנת המג"א בדעת הרמ"א הוי ספיקא בשח באמצע מצוה אם חוזר ומברך אפילו דיעבד, ומשו"ה ביש עוד צירוף יש לברך.

שיחה באמצע הדלקת נ"ח

[¹ **הפוסקים**] היוצא לנו מכל האמור שנחלקו

הפוסקים להלכה בשיחה באמצע המצוה י"א דמותר לכתחילה לשוחח באמצע ורק בבדיקת חמץ טוב לזהר לא לשוחח כדי שיבדוק בכל המקומות, וכן דעת המחבר (תל"ב) פ'. וי"א דלכתחילה אין להפסיק בשיחה כיון דהברכה עולה על כל המצוה, כן הוא שיטת הטו"ז במקומות הנז"ל.

והטו"ז כפל משנתו לגבי תקי"ש (בסימן תקצ"ב סק"ב) דיש לגעור במי ששח בין תקיעות דמיושב למעומד, והר"ן תמה, הא הרי"ז כשח באמצע הסעודה דאין זה הפסק, וכתב הטו"ז ¹²²⁸⁴⁷ **כיון** דהוא באמצע המצוה ולא קיים עיקר המצוה שמוטל עליו לעשות, ואין בידו להפסיק כמו בסעודה, ומשו"ה

¹²²⁸⁴⁷ **טו"ז** וכתב שם הלבוש ש"ו ו"א א להיות מופסקת ע"י שיחה" וזה דלא כטו"ז, וע"ע סימן ק"מ ס"ב, דשיחה באמצע הקריאה ל"ח הפסק, וע' ברמ"א (תר"ץ ס"ה) לגבי קריאת המגילה אם סח יצא, ומ"מ גוערין במי ששח ומקורו מתשובות הרשב"א (סימן רמ"ד) וע"ע תרצ"ב ס"ב ובטו"ז (סק"ב) ומג"א (סק"ד), ובסימן תרנ"א (סי"ג) בלוקח ד' מינים בזאח"ז יצא וכתב הרמ"א ואם סח ביניהם צרי לברך על כל אחד בפני עצמו, והמג"א (שם ס"ק כ"ה) תמה דמקור האי דינא דרמ"א הוא הגהות מימוני בשם ר' שמחה, ודעתו כן גם בסח באמצע התקיעות דחוזר ומברך אבל לדין דאם שח אינו חוזר ומברך כנ"ל בסימן תקצ"ב ברמ"א, היא פסק הרמ"א כאן לחזור ולברך וסתר עצמו מסימן תקצ"ב, ומסיים המג"א דאפשר כיון דשיטת הראב"ד בלוקח ד' מינים זאח"ז מברך על כל מין בנפרד אפי' בלא שח, לכן פסק הרמ"א לברך עכ"פ בשח, עכ"ד.

¹²²⁸⁴⁷ **יז**, ומש"כ סימן תקצ"ב ס"ג, לגבי התקיעות שלא לשוח בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, וביארו הפוסקים משם דהברכה קאי על כל התקיעות אע"ג דהוא חדא מצוה ולדעת המחבר במצוה אחת אין איסור להפסיק מצד הברכה, התם שאני דכיון דתקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד נאין כשתי מצוות אע"ג דכולם מצוה אחת, אסור להשיח ביניהם (עיי"ש בשו"ע הגר"ז ס"ז בא"ד שנתבאר בטו"ט).

יח, וסברתו שכתב בחמץ הנ"ל היה אפ"ל דבניד"ד בנ"ח ל"ש כ"כ דא"א לומר דכל נר ונר הו"ל כהתחלה, דבשלמא בבדיקת חמץ היה ניתן לקיים מצוות בדיקת חמץ בכל מקום ומקום בפני עצמו ואפי' לא היה

מכון להוראה

הברכה ובדעתו להדליק נרות ההידור, בוודאי קאי הברכה גם על נרות ההידור, וכל הנידון בפוסקים הוא רק באם לא היה בדעתו להדליק נרות ההידור בשעת הברכה ואח"כ רוצה להדליקם, וק"ל.³

ועיין ביור"ד (סימן י"ט סעיף ד') ברמ"א דלכתחילה אין להפסיק באמצע המצוה, ועי"ש בטו"ז סק"ה, ובשמלה

גם מצינו שיטות דאפי' בדיעבד אם שח חייב לחזור ולברך, והמג"א הבין בדעת הרמ"א דהוי ספיקא ובצירוף נוסף מצריך הרמ"א לחזור לברך"ט.

ויש להבהיר דלדעת הטו"ז דלכתחילה אסור לשוח באמצע מצוה משום דהברכה עולה על כל המצוה, נראה פשוט דבנ"ח אפי' להסוברים דעל נרות הידור לבד אין מברכין מ"מ כשמברך

לו רק מקום זה היה מחויב לקיים מצוות בדיקת חמץ וא"כ יש מקום לדין כל מקום כהתחלה בפני עצמו, וממילא אסור להפסיק בשיחה באמצע, אבל בשח באמצע הדלקת הנרות בנ"ח הרי וודאי א"א לומר דכל נר הו"ל התחלה בפני עצמו והיה ניתן לקיים מצוות נ"ח לבד דהא מדליק עכשיו בתור מהדרין שמוסיף והולך וא"כ בוודאי א"א לדון כל נר כהתחלת המצוה כמו בבדיקת חמץ, וא"כ אולי גם להטו"ז אין איסור שיחה באמצע, אמנם לפי"ד בתק"ש הנז"ל מבואר דבכל מקום שא"א להפסיק באמצע מרצונו וחייב להמשיך משום חובת המצוה אסור לשוח וזה שייך ג"כ לגבי נ"ח.

יט. אמנם ראוי לציין דהביאור הלכה (תרנ"א סי"ב ד"ה ואם שח) כתב ע"ד המג"א דדוחק הם, וביאר דברי הרמ"א דד' מינים שאני שיש להם דין מיוחד משם לקיחה תמה ומשונה אם שח חוזר ומברך, ולפי"ד הביאו"ה למעשה אין חוששים כלל לדעת הסוברים לחזור ולברך בדיעבד אם שח באמצע המצוה, ולפי"ז בניד"ד אפ"לדהו"לכדיעבד, כיון שאירו"צלחשל בעשיית מלאכה קודם אמירת המבדיל וא"כ אולי גם לדעת הטו"ז מותר לכתחילה לומר ברוך המבדיל דהו"ל כדיעבד.

כ. ויש להוסיף עוד סברת השפ"א (שבת דף כא: בד"ה ת"ו) דגדר מהדרין שמוסיפין בכל יום, אין הביאור דנר א' הוא עיקר המצווה ושאר הנרות הם נרות הידור רק כל הנרות הם מצוה גמורה רק תיקנו שמי שרוצה להדר יעשה המצווה באופן זה, ולכן אם שכח לברך ועדיין הוא עומד באמצע הדלקה בוודאי שייך לברך דאין זה ברכה על הידור מצוה דלמהדרין כל הנרות הם עיקר המצווה, עכ"ד. ולפי"ז לדעת הטו"ז בוודאי אין לשוח באמצע ההדלקה אחר הדלקת נר ראשון דהברכה קאי על כל הנרות שהכל הם עיקר המצוה להמדליק בדרך מהדרין.

ולפי"ד השפ"א ניתן להבין מש"כ הראש יוסף (שבת כג. בד"ה נסתפקתי) באם שח בין נר לנר צ"ע אם יחזור לבר ומציין לד' מינים הנ"ל אם שח מברך שנית, והדברים צ"ב דהאמג"א ביאר דהתם הוא רק בצירוף שיטת הראב"ד דמברך על כל מין בפני עצמו אבל בנ"ח הא לא שייך זה כלל, אמנם לפי הבנת השפ"א מובן בטו"ט דהרי"ז כהפסיק בין הברכה להמצוה הכל הם עיקר המצוה ובוזה שייך צ"ע אם דינו כשח בין ברכה להתחלת המצוה או כיון דכבר הדליק נר א' כבר חל הברכה ואינו חוזר ומברך, ועיין.

ודבר פלא כתב בשו"ת מנח"י (ח"ד סימן ק"ו) עפי"ד כת"ס (או"ח סימן קל"ה) דגרע בשח בין נר שלישי לרביעי בליל ד', משח אחר נר ראשון, דכיון דאם הדליק ג' מחויב להשלים ד' בליל רביעי א"כ מוכרח להמשיך והוי שיחה הפסק אבל אחר נר ראשון אפי' אם שח אינו מוכרח להמשיך דהא מעיקר הדין נר א' סגי ורק משום

לסיים הדלקת שאר הנרות קודם הבדלה

ט המסיים הדלקת נרות ההידור קודם אמירת "ברוך המבדיל" יש לו על מה לסמוך.

א לדעת רבינו ירוחם ועוד פוסקים דהדלקת נר אינו אסור קודם הבדלה.

ב להסוברים דהתחיל באיסור אין מפסיקין שייך גם לגבי אכילה ומלאכה קודם הבדלה (ראה לעיל אות ג.) ומיסתברא דכל נרות החנוכה הרי הם כמלאכה אחת, וכמבואר בסימן רל"ב לגבי מלאכה קודם מנחה דאין מפסיקין, דכולם ענין אחד אע"ג שהם נרות נפרדים.

ג וסברת התשב"ץ, דמלאכה של מצוה לא אסרו קודם הבדלה (ראה לעיל אות ד.) ובוודאי גם נרות ההידור בכלל זה, ובנוסף לכל זה מרויח לדעת הפוסקים שלכתחילה אסור להפסיק בשיחה באמצע המצוה.

חדשה סעיף י"ג ולא מחמת הברכה (עיין טו"ז סימן כ"ח סק"ה) רק עצם הדבר להפסיק באמצע המצוה אסור, מ"מ בניד"ד הוי כדיעבד והרמ"א חשש כן רק לכתחילה כדמפורש בדבריו, ובנוסף לזה הפמ"ג במשבצות נשאר בצ"ע מתל"ב דמוכח דאין איסור להפסיק באמצע המצוה אפילו לכתחילה.

סיכום הדברים לגבי ברוך המבדיל
ח ולפי כל המבואר יוצא לנו דיש סימוכין דבניד"ד הוי כדיעבד ובפרט לדעת המחבר אפילו לכתחילה אין איסור להפסיק דהכל הוי חדא מצוה [וגם דעת המג"א כן עכ"פ לדעת ביאו"ה תרנ"א] ויש לו לומר ברוך המבדיל ומ"מ מי שחושש לדעת הטו"ז ואינו רוצה להפסיק באמירת ברוך המבדיל, אע"פ דבוודאי אפי' אם יפסיק לא יהא ברכתו לבטלה כיון דכבר חל הברכה על נר ראשון שהדליק, מ"מ יפסיד הברכה מנרות המהדרין כ"א.

הידור מוסיף והולך. ודברים אלו תמוהים דהא במקום שמוכרח להמשיך המצוה עדיף טפי ול"ח השיחה הפסק ע"י חק יעקב (תל"ב סק"ח) שהביא חבל הראשונים דבמקום דלא סגי ליה אם לא יגמרנה ל"ח שיחה הפסק, ואפי' להטו"ז מ"מ בדיעבד בוודאי אינו חוזר ומברך דהא לדעת המחבר תל"ב מותר לשוח ורק בבדיקת חמץ יש טעם שלא לשוח לכתחילה שיחה בטילה ובתק"ש כתבנו לעיל טעם שאין להפסיק אבל בנ"חל"ש כל זה, ובוודאי לגבי דיעבד לחזור ולברך וודאי ל"ש].

כא. [ברם יש להסתפק אם יש איסור לעשות הידור מצוה בלי ברכה כמו שמצינו בעשיית מצוה בלי ברכה כדנתן הערום לא יתרום - משום שמפסיד הברכה, דאפ"ל כיון שבידו שלא לעשות ההידור דאינו חיוב, ליכא איסור לעשותו בלי ברכה, וי"ל לאידך גיסא, דאמת הוא שאינו חייב לעשות ההידור אבל אם עושהו אסור לעשות בלי ברכה להסוברים דהידור צריך ברכה ואפי' להחולקים, הברכה עכ"פ קאי גם על נרות ההידור אם היה בדעתו בשעת הברכה להדליקם, וכן נראה מסברא].

מכון להוראה

גבורים (סימן ק"ד סק"ה). ובוודאי מועיל שו"כ גם לגבי אמירת ברוך המבדיל כמו בכל מצוות התלוים בדיבור, וכ"כ להדיא בבאה"ט (רצ"ט אות י"ב) ובשו"ע הגר"ז (שם סי"ח).

לצאת מאשה שלא הבדילה או מחבירו שהבדיל

יא [כמו כן נראה שיכול לצאת אמירת "ברוך המבדיל" גם מאשה, אע"ג דאשה הוי ספק אי מחויבת בהבדלה עיין שו"ע (רצ"ו סעיף ח'). ולגבי אמירת המבדיל עיין מג"א (רצ"ט סקי"ד) ובמחצה"ש שם, מ"מ יכול לצאת ממנה מטעם ספק ספיקא, ספק אם חייבת בהבדלה ואז היא מוציאתו ידי חובה, ואפילו על הצד שהיא פטורה אולי אי"צ כלל הבדלה להדליק נר, וכמשנ"ת בשם רבינו ירוחם.

ויתכן עוד דלפי"ד רש"י דכל ענין אמירת ברוך המבדיל הוא רק משום ⁰¹²¹⁴⁵⁶⁷ "הכירא ללוות המלכה". אולי אפ"ל דעצם הדבר שהאדם משים לב לשמוע ממי שאומר ברוך המבדיל יש בזה ג"כ הכירא שרוצה ללוות בזה המלכה, ובזה אולי מספיק אפי' אם אשה

לצאת מחבירו "ברוך המבדיל" ע"י שומע כעונה

י באופן שיש לו אפשרות לצאת ⁰¹²¹⁴⁵⁶⁷ מחבירו אמירת ברוך המבדיל קודם שמתחיל להדליק עדיף טפי, ואע"ג דאינו יכול לענות בעצמו כיון שאסור להפסיק בין הברכה להדלקה מ"מ גם בכה"ג אמרינן שומע כעונה כמו שמצינו לגבי עניית קדיש וקדושה כשעומד באמצע שמו"ע עיין שו"ע סימן ק"ד סעיף ז'. ואע"פ שיוצא ע"י שומע כעונה, לא חשיבא עונה ממש ויהא הפסק, וכדעת רש"י (סוכה לח:) עי' ב"י (שם) ובביאו"ה (בד"ה ויהיה כעונה) ^{כב}, ועיין בשו"ת שאג"א (סימן י) מש"כ בשם ר' אברהם ב"ר שלמה (הו"ד בשבלי הלקט) דס"ל דאם אסור לו לענות לא אמרינן "שומע כעונה", דהרי זה כינו ראוי לבילה שאז בילה מעכבת, והשאג"א דחה דבריו וביאר בטו"ט, דכיון דלכתחילה די באופן של שומע כעונה, בכה"ג ל"א כל שאינו ראוי לבילה מעכבת, ואפי' באילם שא"ר כלל להיות עונה שייכא ביה שו"כ עיי"ש, וגם בריטב"א ובר"ן (סוכה לח:) מסקי הכי ורק ס"ל דעונה ממש הוי יותר מן המובחר, אבל בוודאי אפילו אם אסור לו לענות אמרינן שו"כ, עיי"ש וע"ע במגן

כב. [ומש"כ בש"כ (פרק ס' הערה מ"ו) בשם הגרשז"א ז"ל דמסתפק לגבי לצאת יד"ח הבדלה באמצע שמו"ע גרע טפי כיון דצריך לצאת ממש, ואינו דומה לגמרי לדברים שבקדושה ונשאר בצ"ע, אמנמם סתימת הדברים דאפילו במקום דצריך להיות כעונה, מ"מ בשו"כ ל"ח הפסק וכשיטת רש"י, וראה בשו"ת הר צבי (א"ח סימן נ"ט) דמבואר ג"כ דבמקום שיש הכרח יוכל לצאת הבדלה באמצע שמו"ע, וכן מסתברא לדינא]

אומרת ברוך המבדיל אע"ג דהיא מחוייבת רק מספיקא.

יד"ח ע"י ערבות, מ"מ יש בזה היכרא שרוצה ללוות המלכה כ"ז.

לצאת אמירת ברוך המבדיל מ"ב היוצאים בהדלקתו

יב] וכשרוצה לצאת ע"י שו"כ אמירת ברוך המבדיל יוכל לצאת אפי' מאשתו או בני ביתו היוצאים בהדלקת נרות חנוכה שהוא מדליק, ואין חשש אצלם באמירה זו, ואין זה הפסק בין ברכת נ"ח להדלקת הנרות, דהנה נחלקו הפוסקים במדליקין עליו בביתו אם מברך ברכת הרואה [עיין שו"ע תרע"ו סעיף ג', ותרע"ז ס"ג] ולמ"ד דאינו מברך ברכת הרואה במדליקין עליו בביתו כסתימת השו"ע (תרע"ו ס"ג) א"כ בני ביתו אי"צ לצאת מהמדליק יד"ח הברכה דלא גרע ממדליקין עליו בביתו, וא"כ אין חשש הפסק באמירת ברוך המבדיל כ"ז.

ואם כנים הדברים יש מקום לומר שיוכל לצאת מחבירו אפילו אם כבר אמר לעצמו מקודם ברוך המבדיל או כבר יצא לעצמו חובת הבדלה, ואע"ג שיש מקום לדון דל"ש ערבות על אמירת ברוך המבדיל, ול"א בזה יצא מוציא, דהא אין אדם חייב לומר ברוך המבדיל דהא מספיק להבדיל על הכוס ומותר ע"ז בעשיית מלאכה ואפילו אם שכח אתה חוננתנו בתפילה יוכל לסמוך רק על הכוס, וא"כ הרי"ז כברכת הנהנין דל"א יצא מוציא, דהא אינו חייב בדבר ולא ליתנהו ולא לברך וכדאיתא בר"ה (דף כט:) וברש"י שם, ובשו"ע (סימן קס"ז סעיף י"ט), ולפי סברא זו דכיון דאינו אלא היכר אין לומר דמספיק לשמוע מחבירו אמירת ברוך המבדיל, אע"ג דל"ש לצאת

כג. ויש מקום לומר דאמירת ברוך המבדיל אינו דומה לברכת הנהנין ושפיר שייך בזה ערבות ואפילו יצא לעצמו יד"ח הבדלה מוציא חבירו בברוך המבדיל, דעיקר חובת הבדלה הוי חוב גמור וע"ז בוודאי יצא מוציא מכח ערבות, ואמירת ברוך המבדיל הוא רק סניף מכח חובת הבדלה ואינו מצוה בפני עצמו, וא"כ אפ"ל דכיון דשייך ערבות על עיקר חובת הבדלה שייך גם ערבות על אמירת ברוך המבדיל, ועדיין צ"ע.

אמנם זה ברור דאם חבירו לא הבדיל ולא אמר ברוך המבדיל, בודאי יוכל להוציא באמירת ברוך המבדיל ואע"פ שאין בדעתו לעשות מלאכה באמירת ברוך המבדיל ומקפיד לעשות מלאכה רק אחר הבדלה על הכוס (עיין שעה"צ סימן רצ"ט אות נ"א) מ"מ כיון שע"פ הלכה אמירה זו מתירו לעשות מלאכה יוכל להוציא חבירו בזה אפילו אם נימא דליכא ערבות בזה.

כד. ואין נפק"מ אם ההסבר כמשנ"ת בתשובות רעק"א (מהדו"ת סימן י"ג) דכמו שיוצא בהדלקתה יוצא בברכתה כשמדליקין עליו בביתו, או כפי הבגת הפמ"ג (תרע"ז משבצו"סק"ד) דלא תיקנו ברכת הרואה רק למי שאינו מקיים מצות הדלקה אבל מי שמקיים מצות הדלקה ע"י שמדליקין עליו בביתו אינו מחויב בברכת הרואה, ולא משום שיש לו ברכת הניסים במה שיוצא בהדלקת בני ביתו יוצא גם בברכתם וכדברי רעק"א.

והחילוק בין שתי הבנות אלו במי שהדליק כל הנרות ושכח לברך ברכת הניסים דהפמ"ג כתב דלמ"ד מדליקין עליו בביתו אינו מברך ברכת הראייה, א"כ ה"ה בזה הפסיד ברכת הניסים דל"ש לברך מטעם רואה, ומטעם

כו

מכון להוראה

הפוסקים

הפוסקים

יצטרכו לצאת ברכה זו, ורק העושה מעשה המצוה יוצא בברכה זו ברכת המצוות ואסור להפסיק בינו להדלקה אבל בני ביתו אינם יוצאים ברכת להדליק וממילא אין חשש הפסק אצלם אם מפסיקים בשיחה בין הברכות למעשה הדלקה.

ובאם אין לו אפשרות לצאת ע"י שו"כ ירהר עכ"פ ברוך המבדיל, עיין אשל אברהם (להגה"ק מבוטשאטש, מהדו"ת סימן רצ"ט סעיף י). ואע"ג דקיי"ל הרהור לאו כד"ד (ע' סימן ס"ב, ס"ד) מ"מ במקום אונס אמרינן הרהור כצ"דעיי"ד ומסתברא דל"ח כדיבור שיהא הפסק וכמש"כ לעיל לגבי שו"כ.

לחייבו להדליק הנרות ע"י שליח [ג] ויש לבאר למה אין לחייבו מיד כשנזכר ששכח לומר ברוך המבדיל למסור לאחר שידליק הנרות על סמך ברכתו בתורת שליחות, ראשית נחלקו

אמנם להפוסקים דמדליקין עליו בביתו חייב לברך ברכת הרואה וכפשטות דברי השו"ע (תרע"ז (ס"ג), [חוץ להבנת המא"מ הו"ד שם בשעה"צ אות כא.]. ולפי"ז לכאורה חייבים לשמוע ברכת הניסים ולצאת יד"ח, וכן מצינו באכסנאי שצריך לשמוע הברכות מבעה"ב ולכוון לצאת ידי חובתו כה.

ולפי"ז י"ל דאפילו מפסיק קודם ההדלקה יצא יד"ח ברכת הניסים, כיון ששמע הברכה שנאמרה על מעשה הדלקה ועיקר הוא רק שהמדליק לא יפסיק בין ברכת להדליק למעשה הדלקה, אבל ברכת הנס יוצאים השומעים היוצאים חובת ההדלקה בהדלקה זו, דחז"ל תיקנו ב' אופנים שיוצאים ברכת הנס או ברואה, או בשעת הדלקה וכשיוצא מצות הדלקה בהדלקה זו הרי"ז אצלו בשעת הדלקה ומהיכי תיתי שיהא אסור להפסיק, ולגבי ברכת להדליק לא מצינו שבני ביתו

מדליק ג"כ א"א לברך ברכת הניסים דהא כבר הדליק ושכח לברך הפסיד ברכה זו, וע"כ לפי"ד גדר ברכת הניסים קודם ההדלקה אינו כברכת הראייה, ורעק"א כתב דאפי' שכח לברך ברכת הניסים. עד אחר הדלקת כל הנרות שפיר מברך ברכת הניסים ולא גרע מרואה שמברך, וע"כ מסביר דמדליקין עליו בביתו שאינו מברך ברכת הרואה כיון שיוצא בהדלקת בני ביתו יוצא גם בברכתם, ולפי שני הסברות בניד"ד אפי' אם ב"ב יאמרו ברוך המבדיל אין זה הפסק דהאלהפמ"גאי"צ לצאת ברכת הניסים, ולרעק"א יוצא בברכה זו אפי' אינו שומע כלל הברכה כמו שיוצא בהדלקתו, ובוודאי אין חשש הפסק.

כה. עיין משנ"ב (תרע"ז, סק"ד) ובשעה"צ (תרע"ו אות י) וע"ע שעה"צ (שם אות ט') שכן דעת הרבה פוסקים שצריך ברכת הרואה וע' מג"א (תרע"ז, בתחלת הסימן) מש"כ בשם הרש"ל, מ"מ אפ"ל דאפי' אם הפסיקו בני ביתו בדיבור בין ברכת הניסים להדלקה לא הפסידו הברכה, דהא הם אינם צריכים לראות הנרות כדי לצאת ברכת הניסים, דרך מי שאינו יוצא ברכת הניסים מן המדליק, וכשרואה חייבו חז"ל ברכת הראייה או הו"ל הברכה ברכת הראייה, אבל מי ששומע הברכות מהמדליק והוא יוצא בהדלקה זו אי"צ לראות הנרות עיי' שעה"צ (תרע"ו אות י' במוסגר).

הפוסקים אם המשלח יוכל לברך ברכת המצות והשליח יעשה מעשה המצוה ורובם נקטו דהמברך צריך לעשות המצוה^{כז}.

ולפי זה אין ליתן לשליח להדליק כיון שהוא לא עשה הברכה, ואמנם יש הסוברים דאפי' אם המשלח מברך והשליח עושה המצוה שפיר דמי^{כח}.

כז. ונציין עיקר הפוסקים בקצרה, במג"א (סימן תל"ב סק"ו) דאסהבעה"ב אינו בודק כלל לא יברך הבעה"ב רק השליח הבודק הוא יברך, וכבר כתב כן המהרש"ל (פ"ק דחולין בש"ש סימן ז') וכן פסק המשנ"ב (תל"ב סק"י) וכן פסק המשנ"ב בשם דה"ח (סימן רס"ג ס"ק כ"א) לגבי הדלקת נר שבת שלא יברך המשלח רק המדליק מברך הברכה, וראה בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן י"ט) ש"כ בפשיטות, וע"ע ביו"ד סימן א' סעיף ז' בנו"כ דרך השו"ח מבר ולא אחר שאינו שוחט בעצמו, ומש"כ מהמג"א תרע"ו (סק"ד) דאחר יכול לברך והיא תדליק התם היא יוצאת ע"י שו"כ בברכתו ונמצא שהמדליק בירך דהא יצא ע"י שו"כ, וכיון שהוא אינה יכולה לברך אחר להוציאה, ובטעם הדבר שדווקא העושה מעשה המצוה הוא מברך במקראי קודש (חטכה סימן כג) ביאר דחז"ל תיקנו לכתחילה ברכת המצות למי שעושה מעשה המצוה ולא למי שמקיים ויוצא המצוה שנעשה ע"י מעשה זו, והשליח שמברך אינו הברכה בתורת שליחות, ורק מעשה המצוה הוא בתורת שליחות אבל הברכה הוא חיובו כיון שהוא עושה מעשה המצוה, ויראה להסבירו עפ"י דהריטב"א בפסחים (דף ז') ברו"ה כל המצוות. שכתב בזה"ל: "וכתב הרי"ט ז"ל וטעם זה שאמרו חז"ל לברך על המצוות עובר לעשייתן, כדי שיתקדש תחלה בברכה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מצות השי"ת ועוד כי ראוי להקדים עבודת הנפש למעשה שהוא עבודת הגוף" עכ"ל. ולפי טעם זה מסתברא דהברכה שייך להשליח ובפרט טעם ראשון. אמנם הבית דוד (סימן שצ"ג בהלכות ר"ה) הו"ד גם בערך השולחן (תקפ"ה סק"ב) דאם המשלח יברך חיישינן שמא השליח לא יעשהו ונמצא שביד לבטלה, ולפי"ד יתכן דבאמת הברכה שייך למשלח והשליח הוא רק שליח של המשלח גם על הברכה, ועיין במשנ"ב (תל"ב סק"י) שכתב ג"כ דהשליח הוי שליח גם לענין הברכה. וע"ע בשו"ת כת"ס (חיו"ד סימן קג) שהוכיח בטו"ט מדברי התורה דהו"ד בב"י תקפ"ה, דמי שעושה מעשה המצוה הוא מברך, ורק בתוקע לאחר יברך השומע כיון שהשומע בעצמו עושה המצוה דהא עיקר המצוה הוא התקיע' ומבואר דאם השליח עושה המצוה השליח מברך, והטעם דהשליח יכול לברך כיון דעכ"פ יש לו קצת מצוה בזה דהא כל ישראל ערבים זל"ז נמצא דהשליח מקיים בזה חלק הערבות שבו, וכסברא זו כתב גם הגר"ז (סימן רס"ג בקו"אסק"ה) למה צריך השליח לברך אם לא שמע ברכת בדיקת חמץ מבעה"ב, שהשליח מקיים בזה מצוות ערבות שהוא חייב בזה. ופשיטות מדבריהם מבואר דלס"ל כמקראי קודש הנ"ל, דלפי"דהגרצ"פ הרי חיוב הברכה חל על העושה המצוה ואע"פ שאינו מצוותו, אמנם אולי צ"ב היאך יאמר השליח וצונו, לזה איצטריך הטעם משום ערבות דגם הוא מצווה ושייכא ביה לומר וצונו, וע"ע בשו"ת האלף לך שלמה (סימן ק"י) לגבי הדלקת נר שבת דמנהג בורות שהמשלח יברך והשליח ידליק, וע"ע בטו"ז תקפ"ה (סק"ג) לגבי תקי"ש.

כז. ע' פר"ח סימן תל"ב סוף ס"א חולק על המג"אוס"ל דאפי' אם הבעה"ב בידך כלום יוכל לברך והשליח יעשה כל הבדיקה, אמנם העיר דבסימן תרע"א ס"ז כתב הרמ"א דכשהש"ץ מדליק בביהמ"ד לאחר שבידו והדליק נר אחד יוכל ליתן לשמש להדליק נרות הנשואים, ומוכח דעכ"פ נר א' צריך דווקא המדליק להדליק, ועשו"ת רב פעלים (ח"ד סימן י"ד) וכפל דבריו בבן איש חי פ' וישב ס"ו, דבחולה שאי' להדליק יוכל לברך והשליח ידליק.

ואין להקשות ממש"כ מהמג"א (רס"ג סק"א) בשם המהר"ס דאשה יכולה לצוות לגוי שידליק והיא תברך, דהתם עיקר המצוה אינו מעשה ההדלקה רק ההנאה לאורה וא"כ כשתברך קודם שתהנה לאור הנר שפיר דמי כיון שהוא עושה המצוה, וכמו שביאר כ"ז הגר"ז (סימן רס"ג ס"א בסופו בסוגריים), ומש"כ מהרמ"א (תרצ"ב ס"א) בשם

מכון להוראה

לחזור ולהתפלל תפילת ערבית אחר ההדלקה

יד] אם טעה ואכל קודם הבדלה, וגם טעה ולא הבדיל בתפלה, נפסק בשו"ע (רצ"ד ס"א) דחזור ומתפלל, והגרעק"א שם בגליון הביא מש"כ בחידושי הרשב"א בברכות (לג.) דה"ה אם טעה ועשה מלאכה קודם הבדלה, וגם שכח להבדיל בתפלה חוזר ומתפלל,

ברם בניד"ד הרי השומעים אינם יוצאים ברכת להדליק^כ.

ומשו"ה בניד"ד בוודאי על המברך להדליק ואינו יכול למסור לב"ב להדליק כיון שלא כיוונו בכלל לצאת הברכה^{כט}. וגם אי"צ למסור לאחר לסיים שאר הנרות לפימש"כ באות ט' **דיש** לסמוך לסיים להדליק כל הנרות עיי"ש הטעמים^ל.

הג"א דאחד יכול לברך על קריאת המגילה והשני קורא, התם באמת גם המברך מקיים המצוה בעצמו דהא שומע המגילה בעצמו, וכמו"כ הקורא מברך דהא יוצא יד"ח הברכה מהמברך ע"י שו"כ אבל אם השליח שעושה המצוה אינו יוצא הברכה מן המשלח אין לעשות כן והשליח צריך לברך בעצמו, ואפי' במגילה עמש"כ השע"צ (תרצ"ב אות ו) בשם הריטב"א דברכה ראשונה יברך הקורא, וזהו אפי' אם המברך מקיים ג"כ המצוה ע"י שמועה.

כת. [וע' שו"ת אגרו"מאו"ח ח"א סימן ק"ץדאפי' באכסנאי בתרע"ז, ובשליח שמדליק המבואר תרע"ה במשנ"בסק"ט שהמשלח צריך שישמע הברכות אי"צ לצאת ברכת להדליק כיון שהשליח מדליק ולא המשלח ורק ברכת הניסים וזמן צריך לשמוע] וק"ו כשש"ץ מדליק בביהמדר"ר, ובה נחא הערת הפר"ח הנ"ל מרמ"א סימן תרע"א ס"ז, דהתם בוודאי צריך המדליק להדליק לפחות נר א' כיון שהשמש לא כיון בכלל לצאת ברכת להדליק.

כט. ויתכן דגם להבן איש חי הנ"ל אינו מועיל בכה"גדהתם אולי החולה מכיון להוציא המדליק, וגם בזה נחלקו עליו הפוסקים אבל בניד"ד גרע טפי, [ומש"כ בהררי קודש (סימן כ"ג במקראי קודש ציון 5) לפי"דהמוק' תרע"ב דברכת להדליק הוא חלק מפרסומי ניסא, וא"כ בעצם הברכה הרי"ז כהתחיל במצוה ואפי' אינו מדליק כלום - הם דברים תמוהים דרק אם מדליק ס"לליעב"ץדע"י הברכה מגלה שאין זה נר בעלמא רק לפרסם הנס ואולי בלי הברכה לא יצא עיי"ש, אבל אמירת הברכה בלי ההדלקה אינו כלום ומה מועיל במה שאחרים מדליקים הא הוא לא עשה כלום מן המצוה והברכה הוא על המצוה ולא שהברכה הוא המצוה, וק"ל].

ל. ואע"פ שמצינו בתרע"א ס"ז ברמ"אדאחר שהדליק הש"ץ נר אחד יוכל השמש לסיים בהדלקת שאר הנרות, ועיי"שמשנ"ב (ס"ק מ"ט), מ"מ בביתו כתב הלבוש הו"דבמג"א (סקי"א) שיסיים בעצמו, ובמ"א בשם רש"לדאפי' בביתו רשאי למסור לאחר, ברם עיין במור וקציעה (שם) שהארי לסתור הדברים דבוודאי אם רוצה להיות מהמדרין יש להדליקם בעצמו ומסיים בענ"פ יחוש לעצמו, ומוסיף אח"כ דהא גם בזה אומרים המתחיל במצוה אומרים לו גמור, וגם המחזיק ברכה והשעה"ת (שם סק"ט) העתיקו דברי המו"ק, וגם שייך בזה מצוה בו יותר מבשלוחו, ובפרט לפי"דהשפ"א דלעיל אות ז' דאפילו במהדרין הו"ל כל הנרות מעיקר המצוה ורק לעשות ההדלקה בדרך זה של מוסיף והולך הוי הידור אבל כל הנרות הם עיקר המצוהבוודאי שייך בזה מצוה בו יותר.

עשיית מלאכה במוצאי שבת קודם הבדלה

וכ"כ בא"ר (שם סק"ה) ובפמ"ג (שם משבצו"ז ב') וגם הגר"ז בשו"ע כתב בסוגריים (ס"ג) ועשה מלאכה באיסור צרי לחזור ולהתפלל, אמנם הביאו"ה (שם בד"ה ואם טעם) הביא בשם קובץ על הרמב"ם שמפקפק ע"ד הרשב"א ומסיים: "וע"כ בדיעבד אין להחמיר לחזור ולהתפלל", וגם הגר"מ אריק במנח"פ (רצ"ט) העתיק דברי הקובץ עהר"מ להלכה לא.

הרב חיים
הרב חיים

הרב חיים
הרב חיים

הרב חיים
הרב חיים

לא. ויראה דאפי' בניד"ד שנזכר אחר הברכה קודם ההדלקה אין להתחשב בזה שידליק הנרות הוא מכניס עצמו בידיים וספק חיוב לחזור ולהתפלל, ואולי רק בדיעבד אינו חוזר ומתפלל להביאו"ה אבל בזה הרי הוא כמכניס עצמו בזה דמסתבראדאחר אמירת הברכה אפי' קודם ההדלקה הרי"ז בדיעבד, ואפי' להרבה פוסקים שמחמירים כהרשב"א הרי ביארנו לעיל כמה נימוקים דהדלקת נ"ח ל"ח מלאכה קודם הבדלה וא"כ במלאכה כזו גם לרשב"א אינו חוזר ומתפלל, ואפי' אם יהא רק כספק יש לנו עכ"פ ס"ס בצירוף להחולקים על הרשב"א שאינו חוזר ומתפלל, ובפרט אם הוא הדליק נר השמש קודם הברכה ונזכר רק לאחר הברכה ששכח המבדיל, בזה הרי כבר בדיעבד דהאלרשב"א על הדלקת נר השמש כבר חוזר ומתפלל, וא"כ בהדלקת נ"ח אינו מוסיף שום ספק בידיים, ע"ז אין חשש מה"ט להדליק אפי' אם נזכר שלא הבדיל בתפלה, וגם אחר ההדלקה אינו חוזר ומתפלל.

ל

מכון להוראה